

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרִשֶׁת שְׁלַח

הפטרה: וישלח יהושע

כג' סיון תשע"ז

צאת השבת ה"ט 21:15

מזמרים: חזש תמוז שיחול ביום שבת ויום ראשון שאחרי

המולד ביום שבת בשעה 16:09 דקות, 13 חלקים

גיליון 437

יציאת השבת:

20:34

ירושלים: 20:30

מניסת השבת:

19:20

ירושלים: 19:11

בין חיבת הארץ לחיבת משה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בפרשתנו, משה קורא להושע בן נון שאמור להיות מן התרים את הארץ, משנה את שמו ליהושע ומתפלל עליו: "יה יושיעך מעצת מרגלים". התפילה הופכת להיות חלק משמו של יהושע. ואולם יש לשאול: אם משה חושש משליחת הנשיאים מדוע הוא שולח אותם? והרי הוא אומר ליהושע: "יה יושיעך מעצת מרגלים", הרי שידע שינהגו כמרגלים, ואם כן היה עליו להתנגד לשולחם? ועוד, מדוע משה מתפלל רק על יהושע? למה לא על כלב בן יפונה? מדוע הוא לא מתפלל על כל הנשיאים? ולכאורה יהושע נאמן ביתו היה היחידי שאינו זקוק לתפילה שמא יחטא, ומדוע משה מתפלל דווקא על יהושע?

נראה כי ההסבר לכל השאלות הללו נעוץ בהבנה כי משה חשש מיהושע בלבד שיוציא דיבת הארץ רעה! הכיצד? יהושע היה קשור למשה בכל נימי נפשו, "ויהושע נער לא ימיש מתוך האוהל". יהושע ידע כי משה רבנו שהנהיג את עם ישראל בצאתו ממצרים לא יכניס אותם לארץ אלא יהושע עצמו. ולפיכך חשש משה שיהושע מתוך אהבתו אליו ינסה לדחות כמה שיותר את הכניסה לארץ, בבחינת 'אהבה מקלקלת את השורה'!

זו הסיבה בגינה מתפלל משה על יהושע בלבד ולא על יתר השלוחים, משה לא חשב שדווקא הם יוציאו דיבת הארץ רעה. הסבר זה מדויק גם מלשונו של רש"י: "יה יושיעך מעצת מרגלים". מעצת המרגלים לא נאמר, אלא מעצת מרגלים. מכאן שלא ידע משה כי יחפכו אלה למרגלים המחפשים לראות את נקודות החולשה בארץ, אלא יחפשו את הדברים הטובים כתייר, וכדברי ה' "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען". אכן תפילתו של משה נענתה ויהושע ניצל מעצת מרגלים, אך דוקא השליחים האחרים, 'שבאותה שעה כשרים היו', נהגו כמרגלים והוציאו דיבת הארץ. רק תפילה...

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *

הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

שבחה של ארץ ישראל

השבת אנו קוראים על המרגלים אשר הוציאו דיבת הארץ רעה ועל עונשם המר, והעונש שנגזר לדורות. דוקא בשבת זו אנו נדרשים לעסוק בשבחה של ארץ ישראל.

ארץ אשר... עיני ה' א'להיך בה

אנו קוראים בתורה על שבחה של הארץ (דברים יא, ח-י): "ושמרתם את כל המצוה אשר אנכי מצוך היום למען תחזקו ובאתם וירשתם את הארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה: ולמען תאריכו ימים על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם ולזרעם ארץ זבת חלב ודבש: כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק: והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים: ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה:

והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם: ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגןך ותירשך ויצהרך: ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלקים אחרים והשתחוויתם להם: וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יכולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה אשר ה' נתן לכם: ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם":

ופירשו בילקוט שמעוני (דברים פרק יא): "לא כארץ מצרים היא. ארץ מצרים שותה מימיה, ארץ ישראל שותה מי גשמים. ארץ ישראל שותה נמוך וגבוה, ארץ מצרים נמוך שותה גבוה אינו שותה. ארץ מצרים גלוי שותה שאינו גלוי אינו שותה, ארץ ישראל שותה גלוי ושאינו גלוי. ארץ ישראל שותה בכל יום ונורעת בכל יום, ארץ מצרים אינה נורעת אם אינו עמל בה בפסל וקרדום ונודד שנת עינו עליה ואם לאו אין לו בה כלום, וארץ ישראל אינה כן אלא הן ישנים על מטותיהן והקב"ה מוריד להם גשמים.

משל למלך שהיה מהלך בדרך ראה בן טובים מהלך אחריו מהלך אחריו ומסר לו עבד אחד לשמשו, שוב ראה בן טובים אחד מעודן ומפונק ועסוק בפעולה ומכירו לו ולאבותיו אמר גזרה שאין אתה עושה בידך ואני מאכילך. כך כל הארצות ניתנו להן שמשים לשמשן, מצרים שותה מן הנילוס, בבל שותה מן נהר יובל, אבל א"י אינה כן אלא הן ישנים על מטותיהם והקב"ה מוריד להן גשמים, ללמדך שלא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה, בשר ודם קונה לו עבד שיהא זן ומפרנס אותו, אבל מי שאמר והיה העולם קונה לו עבד שיהא הוא זן ומפרנס אותו".

רבינו בחיי פירש שם: "ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד – על דרך הפשט עיקר השגחתו בארץ ההיא, כי בודאי כל הארצות הוא דורש, אבל העניין כי עקר הדרישה וההשגחה שם ומשם מתפשטת לשאר הארצות, כעניין הלב באדם שהוא נתון באמצע הגוף שהוא עקר החיות ומשם החיות מתפשטת לשאר האברים. ובא הכתוב ללמדנו שאין ארץ ישראל נתונה תחת ממשלת המוכבים והמזלות כשאר הארצות, ואינה נמסרת לדרישת אלוקי מעלה כשאר האקלימים, אבל הקב"ה בעצמו ובכבודו דורש אותה תמיד, לא מנה עליה משאר הכוחות שוטר ומושל, וזהו שאמר דוד ע"ה על ארץ ישראל (תהלים פז) כל מעיניך בך, באורו עקר השגחתו ועיוני אינו אלא בך, כי משם יתפשט לשאר העולם":

פירות ארץ ישראל

על יחודם של פירות ארץ ישראל מובא (ספרי פרשת עקב): "מה צבי זה קל ברגליו מכל בהמה וחיה כד פירות א"י קלים לבוא מכל פירות של שאר ארצות. ד"א מה צבי זה כשאתה מפשיטו אין עורו מחזיק את בשרו כד א"י אינה מחזקת פירותיה בשעה שיששראל עושים את התורה. ומה צבי זה קל לאכל מכל בהמה וחיה כד פירות א"י קלים לאכול מן הארצות או קלים לא יהיו שמנים ת"ל 'ארץ זבת חלב ודבש', שמנים כחלב ומתוקים כדבש".

חשיבות תורתה של הארץ

בתלמוד (מסכת ברכות דף סג, א): "אמר רב ספרא רבי אבהו היה מספר: כשירד חנינא בן אחי רבי יהושע לגולה היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוצה לארץ שגרו אחריו שני תלמידי חכמים רבי יוסי בן כיפר ובן בנו של זכריה בן קבוטל כיון שראה אותם אמר להם למה באתם אמרו ליה ללמוד תורה באנו. הכריז [עליהם] אנשים הללו גדולי הדור הם ואבותיהם שמשו בבית המקדש כאותה ששינו זכריה בן קבוטל אומר הרבה פעמים קריתי לפניו בספר דניאל. התחיל הוא מטמא והם מטהרים הוא אוסר והם מתירים.

הכריז עליהם אנשים הללו של שווא הם של תהו הם אמרו לו כבר בנית ואי אתה יכול לסתור כבר גדרת ואי אתה יכול לפרוץ אמר להם מפני מה אני מטמא ואתם מטהרים אני אוסר ואתם מתירים? אמרו לו מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ. אמר להם והלא עקיבא בן יוסף היה מעבר שנים וקובע חדשים בחוץ לארץ? אמרו לו הנח רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישראל. אמר להם אף אני לא הנחתי כמותי בארץ ישראל. אמרו לו: גדיים שהנחת נעשו תישים בעלי קרנים והם שגרנו אצלך.

וכן אמרו לנו, לכו ואמרו לו בשמנו: אם שומע מוטב ואם לאו יהא ואמרו לאחינו שבגולה אם שומעין מוטב ואם לאו, יעלו להר אחיה יבנה מזבח חנניה ינגן בכנור ויכפרו כולם ויאמרו אין להם חלק בא-להי ישראל. מיד געו כל העם בבכיה ואמרו חס ושלוש יש לנו חלק בא-להי ישראל. וכל כך למה? משום שנאמר: 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים'".

נבואה רק בארץ ישראל או בעבורה

אין נבואה בחוץ לארץ וכמובא במכילתא פרשת בא בהקדמה: "תדע שאין השכינה נגלית בחוצה לארץ שנאמר על יונה 'ויקם יונה לברוח תרשישה וגו' וכי מלפני ה' הוא בורח". והלא כבר נאמר תהלים קל"ט "אנא אלך מרוחק וגו' אם אסק שמים שם אתה וגו' אשא כנפי שחר גם שם ידך תנחני". וכן בנביא זכריה "עייני ה' המה משוטטות בכל הארץ". ובמשלי ט"ו "בכל מקום עיני ה' צופות רעים וטובים אם יחתרו בשאול אם יחבאו בראש הכרמל אם ילכו בשבי". וכן באיוב ל"ד "אין חשך ואין צלמות". אלא אמר יונה אלך בחוצה לארץ מקום שאין השכינה שורה ונגלית שהגויים קרובים לתשובה הן, שלא לחייב את ישראל. משל לעבד כהן שברח מרבו אמר אלך לבית הקברות מקום שאין רבי יכול לבא אחרי אמר לו רבו יש לי כיוצא בך. כך אמר יונה אלך לי בחוצה לארץ מקום שאין השכינה נגלית, שהגויים קרובין לתשובה הן שלא לחייב את ישראל. אמר לו הקב"ה יש לי שלוחין כיוצא בך שנאמר "וה' הטיל רוח גדולה אל הים".

מהלכות ציצית

א. מצות עשה מן התורה שמי שיש לו בגד צמר או בגד פשתים שיש בו ארבע כנפות, ורוצה ללבוש, צריך להטיל בו ציציות בד' הכנפות. והזהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני שכינה. ושקולה מצות ציצית כנגד כל המצוות כולן, שנאמר "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם".

ב. כל הלבוש בגד שהוא חייב בציצית ולא הטיל בו ציצית, ביטל מצות ציצית. ואמרו בגמרא כל מי שאין לו ציצית בבגדו עובר בחמשה עשין, ופירש רש"י, שהן: עשן, ונתנו, והיה, וראיתם, וגדילים תעשה לך. ואם הוא של שאר מינין, ביטל מצוה מדרבנן.

ג. יש להזהר שבזמן שקורא קריאת שמע ומתפלל שחרית יהיה עם ציצית. וראוי שזה יהיה טלית גדול, ולא יסמוך על הטלית קטן. ומכל מקום אם אין לו טלית גדול, ואם יתעכב עד שישגי טלית גדול, יש חשש שיעבור זמן תפלה, או שיפסיד תפלה בצבור, יתפלל בלי טלית גדול, ויסמוך על מה שלבוש טלית קטן העשו כהוגן, וכשיעור, ואל יתעכב יותר. ואף על פי כן ראוי ללבוש טלית גדול, מפני שפעמים והטלית קטן אין בו כשיעור, ואין יוצאים בו ידי חובת המצוה. ועוד טעמים.

ד. טוב שלא להסיר את הטלית מעליו עד אחר אמירת "עלינו לשבח". ומכל מקום מי שמומהר למקום עבודתו וכדומה, רשאי להסיר מעליו הטלית קודם עלינו לשבח. ואין להסיר את הטלית כי אם לאחר חליצת התפילין.

ה. טוב ונכון שלא להסיר את הטלית קטן מעליו גם בעת השינה. וכן מנהגינו. ומכל מקום אם החום כבד וקשה לישן עם טלית קטן, רשאי להסירו קודם השינה. וגם בזה אם יכול להחמיר על עצמו תבא עליו ברכה.

ו. הלן בטליתו בלילה אין צריך לברך עליו בבוקר, ויכין בברכת הטלית גדול לפטור הטלית קטן. ואין צריך למשמש בטלית קטן בעת שמכוין עליו לפטור. ואם פשט את הטלית קטן בלילה קודם השינה, ולובשו בבוקר, אף שמעיקר הדין רשאי לברך עליו, רבים נהגו לפטורו בברכה על הטלית גדול.

ז. יכיון בהתעטפו שצונו הקדוש ברוך הוא להתעטף בציצית כדי שזכור את כל מצותיו לעשותם. ואם לא כיוון כך, יש לחוש משום מה שנאמר ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה. [ונחלקו הפוסקים אם לא כיון, אם יצא ידי חובת המצוה או לא].

ח. בדיעבד מי שכיון רק לקיים את המצוה בלבד, יצא. וגם אם לא כיון כלל לשם מצוה, יש אומרים שאם מוכח שלבוש הטלית לשם מצוה יצא ידי חובת המצוה, ועל כל פנים יכיון כך כשיזכר, אף בעודו לבוש.

[ע"פ ילקוט יוסף לראשל"צ שליט"א]

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לדפואת: אברהם ולאח ציטרון. ה"ה יצחק שושן. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה יהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עזר בן עישה. תקוה בת עזיה. אלגרה בת ג'אן. מול בת ענולה. אברהם בן רחל. הראל בן אביגיל. יהודה גלר. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להחיות נעדי צה"ל ושבינו ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף זצוק"ל. הגר"מ אליהו זצוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. הרב שלמה צורף. רבי יעקב שושן. יונה יונה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמירה. נדיר נחום. ניסים כהן. רובי צעדי. יצחק בן מול מורחי. מרדכי ומשה מורחי. ישראל אברהם נתן. ראובן אלון בן נוסיה. יצחק ועמרם אטיאס. ר' חיים אוהננה. לוי יצחק אמרדי. אורן מועלם. אליהו טייטו. דוד חגיבי. דוד גרוסברג. יואל דללי. עמוס דמרי. סימנטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. יצחק ושמחה אילון. נסים וסליחה שושן. יצחק ולאח אסטרוג. נדירה שמעון. מנורה לוי. אסתר בת תורא. אסתר חדר. חנה יצחקי. דיעה פונדק. אליהו בת פריחה. תרצה זיגדון. אסתר בת זוהרה. אסתר וענבר נחום. מרים וענונו. עזיה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. נעימה בת מ'ודה. לואיזה מדר. זוהרה בת חנה. עליזה כהן. שרה איליא. יוכבד ועקנין. עישה דהן. ברכה סופן. רוני אגול. סבטלה בת אולנה. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה